

Živahna kronika od sobote do nedelje

Ljubljana, 9. novembra. Sobota in nedelja sta nam potekli v znamenju vremena, ki se zmerom vrti med jesenjo in zimom. Jug hodi za nami že nekaj dni, v žlebovih klopota snežnica, čez robove streh visijo poslednje kaplje talečega se, natrganega snega. Včerajšnji popoldan je bil za ta čas kar nenavadno tople, prav tako smo se danes zbudili v mlačno, pa obnem prav oblačno jutro. Nekatera znamenja kažejo, kakor da smemo pričakovati še nekaj lepih jesenskih dni, ki pa ne bodo mogli več popraviti, kar

je zagrešil prezgodnji sneg. Po nekaterih hribovskih krajih po Dolenjskem je bela odeja komaj dozorela ajdo zatekla po njivah, prav tako je ostalo v zemlji še nekaj drugih posevkov. — A Ljubljancem je že tak, da ga za weekend ne vzdrži v mestu, in dokler ne pada izpod neba, rad pohiti v naravo — zlasti v teh časih, ko takšni izleti po navadi družijo prijetno s koristnim. Domala vsa Ljubljana, ki je ostala doma, pa je včeraj popoldne spremljala pokojnega ravnatelja dr. Jože Bohinjca na njegovi poslednji poti.

Poslednja pot dr. Jože Bohinjca

Ljubljana, 9. novembra. Z izredno številno udeležbo se je Ljubljana včeraj popoldne poslovila od dr. Jože Bohinjca, enega naših najboljših in najbolj poštovanih javnih delavcev. Mnogi so se šele ob pogledu na to veliko množico žalih gostov prav zavedali, kaj je pomenil rajnik v našem javnem življenju in kako so njegovo delo in njegova prizadevanja zajemala prav vse sloje prebivalstva. Kakor je bilo vsestransko njegovo udeleževanje, tako je bila vsestranska tudi sestava množice, ki je pihotela k Sv. Križu, da se enkrat počasti ter izkaže hvaležnost in priznanje moži, ki je vse svoje življenje, žal tako prezgodaj končano, posvetil delu za socialno povzdigo šibkih in potrebnih.

Bil je v resnici ginljiv pogreb: zbrali so se od najvišjih do poslednjih. Eksk. Visokega Komisarja je zastopal referent za socialne zadeve pri Visokem Komisarjatu inž. dr. Masera. K slovesu od svojega dolgoletnega sodelavca so prihiteli skoraj vsi člani mestnega sveta z županom dr. Adlešičem in podžupanom dr. Ravničarjem na čelu. Prisotni so bili predstavniki Zbornice za trgovino in industrijo z generalnim tajnikom Mohoričem, predsednik Veljejskega Bonača, ravnatelj Pokojniskega zavoda dr. Vrančič s podravateljem Šantičem, predstavniki Zdravniške zbornice in zdravniških stanovskih organizacij, predsednik Lekarneške zbornice mag. Levstik, predsednik Narodne galerije in društva Merkur dr. Windischer, predsednik Novinarskega društva Železnikar, za Tiskovno združenje dr. Pirkmajer, predsednik Trgovskega bolniškega in podpornega društva Gombač z ravnateljem Podgorškom, vodstvo Pokrajinske delavske zveze s predsednikom dr. Alujevičem, zastopnika Protituberkulozne lige prof. dr. Levčič in dr. Pless, vodstvo Rdečega križa z dr. Fetičnikom na čelu pa predsednik Zavoda za zavarovanje delavcev, kakor se OUZD zdaj imenuje, inž. Sodja in korporativno zbrani nameščenci zavoda s podravateljem dr. Kuhljem in tajnikom Likarjem na čelu. Samo po sebi se razume, da je bilo častno zastopano vodstvo in članstvo Narodne strokovne zveze, ki ji je bil pokojnik posvetil svoje najboljše življenjske moči. Častno zastopstvo gospodarskih krogov živ priska, kakor je umel bistri pokojnik pri vsem neizpros-

nem boju za izboljšanje položaja delavcev in nameščencev vedno upoštevati resnične interese našega go-podarstva, tako da si je tudi med njegovim predstavljanjem pridobil polno razumevanje in priznanje za pravično stvar. Prišli so nešteti prijatelji in znanici iz vseh slojev, z njimi pa tudi premnogi, ki so se mu želeli zahvaliti za usluge in dobroto, storjene jim deloma direktno, deloma po organizacijah in ustanovah, ki jim je vili dr. Bohinjca dušo. V lepem številu so prišli njegovi rojaki iz Leš.

Pogrebne svečanosti so se začele ob 15. za Zalah. Ko so oo. frančiškani opravili molitve, se je najprej posvilo od rajnega predsednika Zavoda za socialno zavarovanje inž. Sodja. Na kratko je orisal pokojnikovo delo in življenje, njegovo dobro, socialno čuteče srce, njegovo neumorno delavnost na socialnem in dobrotelnem poprišču, zlasti pa v OUZD, ki je po njegovi zaslugi postal vprav vzorna ustanova. V imenu delavstva se je zahvalil pok. dr. Bohinju za vse njegovo, delavstvu posvečeno delo, predsednik Pokrajinske delavske zveze dr. Branko Alujevič, v imenu Protituberkulozne zveze pa prof. dr. Alfonz Levčič. Pevec so pod vodstvom Danila Bučarija zapeli »Človek, glej...«.

Medtem ko so potekale žalne svečanosti na Zalah, je po cesti mimo v diru prihitel oddelke artilerije. Ko je poveljčijo častnik opazil v žalosti zbrano množico, je oddelke na njegovo povelje zaustavil korak in mrtvemu izkazal tudi poslednjo vojaško čast. Potem je vrsta venecv otvorila dolg pogrebni sprevod. Za krsto je stopala globoko užalostena gosa spiroga z otroki in sorodstvom, za rodbino so se uvrstili odličniki in vsa množica pogrebcev. V kapelici so očette frančiškani vnovič pomolili, pevec so zapeli v srce segajočo žalostinko. Iz kapelice so krsto ponesli do groba, ob katerem se je v imenu nameščen in nameščencev zavoda dr. Kovič poslovil od svojega starešine. Pevec so še enkrat zapeli, nato pa so grude zagrmele na krsto. Mrak se je že začel gostiti nad Ljubljanskim poljem, ko so se trume pogrebcev jele vračati proti mestu. Pogreb je pokazal, v kako svetlem spominu bomo ohranili dr. Jože Bohinjca vsi, ki smo se kdaj srečali z njim.

Uspela delavska predstava

V soboto ob 14.30 je bila v Drami prva delavska predstava pod okriljem Dopolavora za Ljubljansko pokrajino. Za nastop je vladalo živo zanimanje in delavci in delavke so napolnili gledališče. Igralci so izvajali komedijo Alfreda Gherija »Šesto nadstropje« in so vsi zelo učinkovito in prepričevalno podali svoje vloge. Gledalci so ob koncu vsake slike navdušeno ploskali in se ploskanje včasih kar ni hotelo početi. Komedija iz socialnega življenja je izzvala med delavstvom mnogo smeha in dobre volje. Predstava, na katero so prišli delavci in delavke iz raznih tovarn našega mesta, je bila zaključena v splošno zadovoljstvo vseh. Prisostvovali ji je med drugimi tudi nadzornik Dopolavora za Ljubljansko pokrajino in pa zastopnice ženskega fašija. Nadzornik Dopolavora se je na koncu predstave igralcem zahvalil v imenu organizacije in v kratkih, jednatih besedah orisal cilje Dopolavora, ki ni politična organizacija, temveč stremi za tem, da bi dvignila delavsko prosveto in omogočila revnejšim slojem tisto duševno hrano, ki jim bolj kakor komur koli gre. Prihodnji teden bo sledila druga delavska predstava za Dopolavoro.

V Operi, Veselem teatru in Jakopičevem paviljonu

Pa tudi sicer je bil po naših gledališčih precej živahen vrvež. V Operi je bila v soboto premiera novega »Rigoletta« s Primožičem v naslovni vlogi, Manoševskim kot vojvodo in Ribičevo kot Gildo, ki je dosegla pri občinstvu velik uspeh. Poleg običajne civilne publike je prvi predstavil Verdijevega dela prisostvovalo tudi veliko število častnikov in vojakov. Danes dopoldne je mladinska opereta »Princeska in zmaj« privabila mnogo drobnega živčava, popoldansko predstavo »Netopirja« pa je prišlo gledat in poslušat zlasti mnogo občinstva z dežele. — V Veselem teatru v dvorani Pokrajinske delavske zveze je bilo snoci in danes popoldne živahno kakor vsak večer. Teater si je v nekaj tednih svojega obstanka pridobil svoje stalno občinstvo, vsak novo našudiran program pa priska, da so viri vedrine in humorja, s katerimi razpolagajo vodja in člani njegovega ansambla neizprni. K popoldanskim predstavam ob nedeljah prihaja zlasti tudi mnogo drobnega občinstva v spremstvu staršev, da se nasmeje od srca. V frančiškanski dvorani pa je snoci prvič nastopil Borivoj Klajič s svojo družino.

Kar je ljubiteljev likovne umetnosti med nami, pa so dopoldne in popoldne pihotili v Jakopičev paviljon, kjer razstavlja akad. slikar Maksim Sedej in akad. kipar Zdenko Kalin. Velik dotok obiskovalcev je bil zlasti ob 11., ko je imel prof. Saša Santej vodstvo po razstavi. Razstava, ki prikazuje retrospektivni prerez dela obeh mladih, a že zdavnaj v našem umetniškem svetu krepko uveljavljenih umetnikov, je dosegla prav lep uspeh. Odprta bo samo še do srede, zato naj se zamudniki pridvijo z obiskom.

Obnovite naročnino!

ločitvi od sportnih terenov vendarle obljubila, da bo skrbela za trening nemške ženske mladine in jo spremljala na važne prireditve. Če torej ne drugače, bo Cranzova ohranjena nemškemu smučarstvu vsaj z njenimi velikimi skušnjami.

O planiški skakalnici

o kateri smo pred dnevi posneli nekaj zanimivih novih podatkov po enem celovških listov, čitamo zdaj druge sestavke, v katerih se razni listi bavijo z letošnjimi izledi Planice. Tako objavlja ena izmed zadnjih števil »Donauzeitung« med drugim, da so bile sedaj odstranjene vse zapreke, ki jih je Mednarodna smučarska zveza postavljala na pot tej rekordi skakalnici, in da je zdaj ta velika skakalnica odobrena v vseh pogledih. Ker so bile naprave in dovodne poti do nje na veliko izboljšane, računajo, da bo imela ta skakalnica še v letošnji sezoni mogočen spored in bodo na njej nemški skakalci, ki so tudi dozdaj prispevali največ k njeni svetovni slavi, dosegli še več novih in senzacionalnih uspehov. Kakor cenijo, je zdaj okrog skakalne naprave na nanovo zgrajenem nali-pu prostora za 10.000 gledalcev, tako da si novi gospodarji planiških naprav obetajo tudi s tujkoprometne in propagandne strani velike koristi.

Da bi se pospešil razvoj telesne vzgoje v Bolgariji, so sklenili ustanoviti tamkaj visoko šolo za telesno vzgojo. V tej šoli nameravajo najprej vzgojiti zadosten kader sportnih učiteljev, ki bodo potem skrbeli za popularizacijo sportnega pokreta v širokih množicah. Studijska doba na tej visoki šoli bo trajala 8 semestrov.

Francoška sportna zveza je sklenila, naj se vse sportne prireditve v vojnem času primerno skrajšajo. Tako bodo nogometne tekme odslej trajale samo dvakrat po 40 minut, tekme v rugbyju pa samo dvakrat po 35 minut namesto dvakrat po 40 minut. Enako skrajšanje bo uveljavljeno tudi v odbojki. V tenisu bodo igrali samo tri kola. Prav tako nameravajo skrajšati tudi število kol v boksarskih nastopih in trajanje rokoborskih dvobojev, kolesarske dirke pa bodo v bodoče prirejali samo na krajše razdalje.

Da bo vse točno!

K člankoma z naslovom »Kdo je med petimi najboljšimi«, ki sta izšla med dnevi v rednih izdajah našega lista in v katerih smo objavili imena in uspehe najboljših petih atletov v naši pokrajini, je treba dodati majhen popravek, ki se nanaša na razvrstitev onih petih najmočnejših atletov, ki bi zavzeli najboljša mesta ocenjeni po finskih tabelah.

Prvo, drugo in tretje mesto pripada po omenjeni tabeli ing. Stepišniku, Koštrju in Mavsarju — kakor je bilo pravilno objavljeno, na četrto mesto pa mora priti tekač Lušičky, član SK Planine, ki je s svojim tekoma na 11,2 dosegel 787 točk, naslednje mesto — peto — pa gre skakalcu Milanoviću z znanko 1.80 m pri skoku v višino in 786 točkami po finskih tabelah. Za Skuška, ki smo ga zadnjič tudi imenovali v tem seznamu na petem mestu, je potemtakem zmanjkalo mesta. Toliko, da bo vse točno in ne bo zamere nikjer!

Naše gledališče

DRAMA:

Ponedeljek, 10. nov. zaprto. Torek, 11. nov.: Hamlet. Red Torek. Začetek ob 17. uri.

Sreda, 12. nov.: Dom. Premiera. Red Premierski. Začetek ob 17.30 uri.

Letošnja uprizoritev Shakespearejeve tragedije »Hamlet« predstavlja veliko zanimivost. V novi zasedbi vlog in novi režiji dr. Krefa je doseglo delo splošno priznanje. Poleg odlično podanih likov, na čelu jim Janov Hamlet, Levarjev kralj, kraljica Mire Danilove, Ofelija Vide Juvanova, Cesarjev Polonij, Nakrstov Horatio, Vladimirja Skrbinska igralec in očetov duh, Lipahov grobar in Gregorinov Fortinbraz, je vredna največjega zanimanja sodobno pojmovana, v duhu Shakespearejevega odra izvedena smotrna inscenacija. Učinkovita scenska glasba, ki jo je komponiral dirigent Zebre, podčrtava osnovno razpoloženje igre.

V svoji štiridejanski drami »Dom« je orisal naš domači pisatelj Janez Jalen dramo ljudi, ki žive na kmečkem gruntu in so ga privedli do propada. Ta, v kmečkem življenju pogosta zgodba daje sliko o odrešujoči ljubezni ljudi do rodne grude, ki končno zmaga. Jedratni jezik, preprosto, a nadvse verno podani značaji naših ljudi ter dojmljivo zajeta zgodba tvorijo celoto, ki si jo velja ogledati. Dramo je režiral Milan Skrbinec. Premiera bo v sredo 12. t. m. za red Sreda.

OPERA:

Ponedeljek, 10. nov. zaprto. Torek, 11. nov. zaprto. Sreda, 12. nov. Rigoletto. Red Sreda. Začetek ob 17. uri.

Na novo angažirana članica, mezzosopranska Franja Golobova, ki jo ima naše občinstvo kot pevko odličnih kvalitiet v najboljšem spominu, se je vrnila v večletnega pevkega študija v Italiji. V najkrajšem času jo bomo imeli priložnost slišati v Verdijeji operi »Aida« kot interpretko partije Amneride. V tej obsejni vlogi bosta lahko gledališko občinstvo in kritika najbolje presodila pevski razvoj te odlične pevke. Datum njenega nastopa bo pravočasno objavljen.

Repriza Verdijeve opere »Rigoletto« bo v sredo za red Sreda. Bujna, domislekov polna, verdijejsko melodiozna glasba in učinkovito dejanje sta ohranila tej operi 90 let nezmanjšano priljubljenost. Tako občinstvo, kakor pevci cenijo pevnost pevskih partov in igralsko zanimive naloge, ki jih nudijo Verdijeve opere. Izvrstna zasedba letošnje uprizoritve je prinesla operi velik uspeh in obeta mnogo repriz. Glavno žensko partijo Gilde bo podala Ribičeva, Maddaleno Golobova, vojvodo Manoševski, naslovno partijo Rigoletta Primožič, Sparafucila Lupša, Monterona Pugelj. Sodelujejo še Poličeva Stritarjeva, S'adoljev Dolničar in Kos Dirigent D Zebre, režiser R. Primožič, koreograf Ing. Golovin.

Ugotovitve o sovjetskih padalcih v Bolgariji

Po večini so bili bolgarski emigranti, izvežbani v Rusiji za sabotažna dejanja

Sofija, 9. nov. s. Uradno poročilo objavlja izčrpne podrobnosti o pristanku sovjetskih padalcev na bolgarskem ozemlju in o izkrcanju novih boljševiških agentov južno od izliva reke Kamče v Crno morje med Varno in Burgasom. Poročilo ugotavlja, da je bilo odvrženih pet skupin padalcev. Del teh padalcev je bil ubit, del pa zajet. Ugotoviti je bilo mogoče, da je šlo po večini za bolgarske komuniste, ki so živeli v Rusiji, in le za dva sovjetska državljana. Med Bolgarji je bil tudi 19-letni mladenič po imenu Abramov Stojanov, sin bivšega bolgarskega komunističnega poslanca. Aretiranci so izjavili, da so bili izvežbani v Rusiji za izvrševanje sabotažnih dejanj na bolgarskem ozemlju. Pred njihovim odhodom jim je bilo rečeno, da je v Bolgariji zelo razvita delavnost komunističnih tolpa in da bolgarsko prebivalstvo z neestrpnostjo pričakuje prihoda sovjetskih vojakov. Navodila za izvršitev sabotažnih dejanj na bolgarskem ozemlju jim je dal znani Jurij Dimitrov, zaigalec nemške državne zbornice. Teroristi bi med drugim morali požgati tvornice, uničiti mostove in ceste ter ubiti nekatere znane osebe. Vsi so imeli pri sebi velike vsote denarja. V primeru, če bi bili prisiljeni pristati v Turčiji, bi morali izjaviti, da prihajajo iz Bolgarije, kjer so bili organizirani.

Južno od izliva reke Kamče v Crno morje so sovjetske podmornice izkrcale na bolgarskem ozemlju dve veliki skupini komunistov, ki sta prišli iz Rusije. Tudi v tem primeru gre za bolgarske emigrante, ki so po znanih dogodkih v septembru l. 1923 zbežali iz svoje domovine. Ti komunisti so bili deloma ubiti, deloma aretirani. Njihova naloga je bila, da bi razvili propagandno delavnost in organizirali oborožene skupine, ki naj bi povzročale nered in izvrševale sabotažna dejanja. Med njimi je tudi bivši komunistični poslanec Abram Stojanov, oče mladeniča, ki je bil zajet s padalci. Bolgarsko prebivalstvo je pomagalo policiji in vojski pri zajetju teh dveh skupin agentov v tuji službi.

Delo nacionalnega sveta za raziskavanja

Rim, 9. nov. u. Znano je, da je celovanje na področju izumov v Italiji zelo veliko. Da bi se to delovanje koordiniralo in pravilno usmerilo, je bil ustanovljen pred dnevi poseben nacionalni svet za raziskavanja. V času od l. 1917 do danes je ta svet proučil kar 10.470 predlogov in načrtov. Lani je bilo teh načrtov 5.562, izmed katerih je bilo 237 v celoti ali deloma sprejetih. Posebno intenzivno je postalo izumiteljsko delovanje v zadnjem letu na industrijskem, kmetijskem, prehranjevalnem in predvsem vojnem področju. (Piccolo)

Canterburyjski nadškof bo odstopil?

Stockholm, 9. nov. s. Včeraj se je neadno razširila po Londonu vest, da namerava poglavar anglikanske cerkve nadškof canterburyjski, ki je znan po svojem političnem fanatizmu, podati ostavko. Za njeovega namestnika naj bi izvolili nadškofa v York Templu. Canterburyjski nadškof je izzval v zadnjem času s svojimi nastopi ostre kritike v raznih angleških krogih, tako da je izgubil mnogo svoje popularnosti.

Ze nekaj časa je celo angleška lada izvajala nanj pritisk, da bi se umaknil v zasebno življenje. Nadškofa smatrajo za odgovornega, ker je s svojimi zadnjimi izjavami in govori sprožil val navdušenja za Sovjetsko zvezo, kar so mu posebno zamerili angleški plutokratski elementi.

Angleške bombe na Švico

Bern, 9. nov. d. Službeno objavljajo, da je v petek ob 21.20 angleško letalo odvrlo več žagalnih bomb v bližini kraja Jonschwilla v kantonu St. Gallenu. Bombe so padle po večini na polje in v gozd ter niso povzročile znatnejše škode.

Potres na Filipinih

Manila, 8. nov. s. Na južnem delu otoka Luzon je nastal silen potres. Podrobnih poročil o katastrofi še ni. A je prve vesti kažejo, da je zahtevala veliko število človeških žrtve in napravila ogromno gmotno škodo.

Razveljavljena trgovinska pogodba Turčije z bivšo Jugoslavijo

Carigrad, 9. nov. s. Objavljeno je bilo, da je Turčija odpovedala trgovinsko in plovnopogodbo z bivšo Jugoslavijo. Pristojni turški organi imajo nalog, da ne izvrše nadaljnjih operacij, ki bi bile v zvezi z odpovedano pogodbo.

Aretacija povzročitelja atentata v Nantesu

Vichy, 9. nov. s. V Parizu so včeraj aretirali nekega poljskega žida, ki je izvršil znani atentat v Nantesu. Prilpisejo mu tudi druge zločine in sabotažna dejanja. Sodeloval je z več drugimi komunisti, ki so bili prav tako aretirani. Doselej pa se ni bil objavil nikak komunike, da se ne bi nadaljnja preiskava otežila.

Obsodbe komunistov v Parizu

Pariz, 9. nov. d. Pred posebnim oddelkom apelacijskega sodišča v Parizu so bili na več let ječe odnosno prisilnega dela obsojeni štirje komunisti zaradi ilegalnih dejanj.

Objave

Devri ob pol 7. bo začel v veliki Filharmonični dvorani koncert najodličnejšega našega pianista Antona Trosta. Na sporedu so Bachove štiri koralne predigre v Busonijevi priredbi, Cesarja Francka Preludij, Koral in Fuga, tri Chopinove skladbe, Skrbabinova peta sonata, Osterceve Arabeske, Milojčevičeve Ritmične grimase in tri dela skladateljev Sgambattija, De Falle in Albenisa. Na koncert opozarjamo. Občinstvo prosimo, da zasede nekaj minut pred pol 17. svoje prostore v dvorani, tako da bo mogoče točen začetek in v tem primeru bo koncert ob 8. tudi končan. Ob 8. imamo še vse tramvajске zveze na razpolago. Vstopnice so v predprodaji v knjigarni Glasbene Matice. (—)

INSERIRAJ

JUTRU

KLIŠEJE

ENO

VEČERNE

JUGOGRAFIKA

SV. PETRA NASIP 23

Naznanjamo žalostno vest, da je naš dobi oče, stari oče, brat in tast, gospod

JOSIP PRIMIC

ključavničar drž. železnice v pokoju

včeraj popoldne po dolgem in težkem trpljenju za vedno zaspal.

Pogreb dragega pokojnika bo jutri, v ponedeljek, dne 10. novembra ob 16. uri iz bolnice na Studencu na pokopališče k Dev. Mariji v Polju.

Ljubljana, dne 9. novembra 1941.

Zalutjoče rodbine:

PRIMIC, MACCORATTI, STUPICA, GORJANC

+

Umrl je najboljši soprog, dobi oče, ded, praded, tast, brat, stric in svak, gospod

Katalan Josip

dne 8. novembra 1941 po dolgi mučni bolezni.

Na zadnji poti ga bomo spremili v ponedeljek, dne 10. novembra 1941 ob 3. uri popoldne za Zal — kapele sv. Jožefa — na pokopališče k Sv. Križu.

Ljubljana, Rojan pri Trstu, Zagreb, dne 8. novembra 1941.

Rodbine:

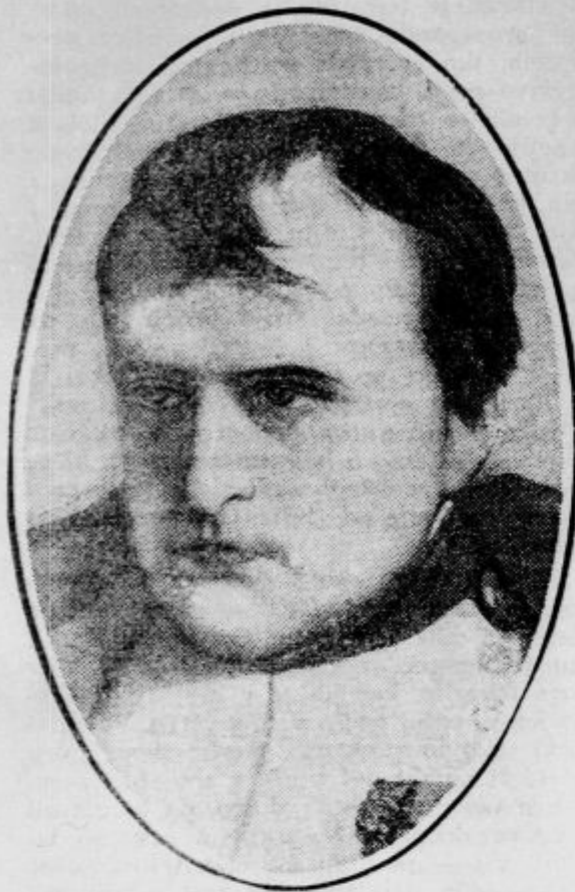
KATALAN, SMRKOJ, TAVCAR

Impresa comunale pompe funebri Lubiana

Mestni pogrebni zavod Ljubljana

Gostje Trsta v napoleonskih dneh

V naslednjem prinašamo nekaj zanimivih drobtin iz obsežne znanstvene razprave za služnega zgodopisca Oscarja de Incontrera, ki jo je nedavno objavil obzornik „Porta Orientale“

Da je Trst, ki ima izredno pestro, v marsikaterem pogledu doslej še ne povsem raziskano zgodovino, na začetku XIX. stoletja nudi zavetje številnim članom Napoleonove cesarske rodbine, je bilo znano sicer v splošnih obrisih že doslej, nekaj več luči v to razdobje pa je v najnovejšem času prinesel znani zgodopisec Oscar de Incontrera, ki je objavil izčrpano študijo o tem v reviji „Porta Orientale“.

Kralji in diplomati

Po vrsti so se v Trstu mudili bivši vestfalski kralj Jérôme Bonaparte, ki je z družino ostal v mestu od 1814. do 1824., nadvojvodinja toskanska Eliza Bacciocchi, ki je v Trstu in v Villi Vicentini bivala od 1818. do svoje smrti 1820., njena hčerka Napoleona Eliza grofica Cameratska, ki je od takrat pa do 1854. izmenoma stanovala v svoji vili na Campu Marzu, v Villi Vicentini in v svoji vili na Kanalu pri Gorici, in bivša kraljica napuljska Karolina Murat, ki je dvakrat zapored za kratko dobo iskala zavetja v Trstu (1816. in 1820.), od 1824. do 1832. pa si ga je izbrala za stalno bivališče. Poleg kronarnih glav in njihovih najbližjih sorodnikov pa so se tisti čas zatekali v Trst številni državniški ponapoleonske dobe, med katerimi sta bila tudi sloveči Napoleonov policijski minister Fouché, vojvoda Otrantski, in pa Louis Combes, ki je pozneje postal predsednik vlade tretje republike in čigar ime je v zgodovini ostalo zapisano kot ime najbolj antiklerikalno usmerjenega francoskega državnika svojega časa. Fouché je v Trstu ostal do svoje smrti 1820. in je bil tudi tam pokopan, dokler niso njegovega trupa 55 let pozneje prepeljali v Francijo.

Odiseja vojvode Roviškega

Med najznamenitejše francoske državniške tisti dni, ki so se mudili v Trstu, spada brez dvoma tudi Savary, vojvoda Roviški, Fouchéjev tekmelec, ki je bil pred njim Napoleonov policijski minister in je tudi za njim prevzel policijski resor. Njega je Napoleon označil kot človeka, ki ga je slepa pokorščina povsem izpačila, da bi bil brez pomisleka izpolnil tudi ukaz, naj umori lastno ženo ali sina. Po Napoleonovem padcu se je Savary, ki je bil v Franciji obsojen na smrt, z vednostjo in tiho pomočjo angleške vlade vkrcal na neko ladjo za Smirno, iz Smirne pa je dopotoval 1816. v Trst, kjer se je oblastvom predstavil z lažnim potnim listom kot sluga Angleža Wilkina, nameščena neke tržaške trdnje v Smirni. Avstrijska policija pa ga je razkrinkala, ga aretirala in odpeljala v Gradec. Od tam se je v maju 1818. vrnil v Trst z Metternichovim dovoljenjem, da odpotuje v Ameriko. V resnici pa se je vkrcal za Odeso, od tam pa se je vrnil v domovino. Imel je dovolj drzno čelo, da se je — na smrt obsojen — pojavil v Franciji in zahteval obnovo svojega procesa. V resnici je dosegel, da ga je Ludvik XVIII. pomilostil, toda staremu diplomatu žilica ni dala miru, da se ne bi zapletel v nove politične intrige in konspiracije, tako da je vnovič padel v nemilost. Šele vlada Ludvika Filipa mu je odpustila stare grehe in mu proti koncu njegovega življenja podelila častno nalogo poveljnika francoske armade v Afriki.

Kariera bedaka

Drug znamenit neprostopoljni gost Trsta je bil Maret, vojvoda Bassanski, o katerem se je baje nekoč izrazil Talleyrand: »Enega samega človeka poznam, ki je bolj bedast od Maretja — to je vojvoda Bassanski.« Skromna mera duha pa vojvode

Fouché

ni ovirala, da ne bi bil postal eden najbolj uglednih in vplivnih mož napoleonske dobe. Višek svoje kariere je dosegel za Ludvika Filipa, ko je bil nazadnje osem dni celo predsednik ministrskega sveta. Pa kakor je v politiki Maret brez zasluženja dosegel velike časti, je imel srečo tudi v ljubezni in zakonu. Ko je novembra 1816. prispel v Trst, je v družbi posebno pozornost vzbudila njegova gospa, izredno lepa ženska, ž njim pa je bilo še pet sinčkov, pa še 10 oseb — tajnikov, slug in ostalega spremstva. Iz Trsta je Maret nadaljeval pot v Gorico, kjer je dobil dovoljenje za bivanje. V avgustu naslednjega leta pa se je vsa družina spet pojavila v Trstu pod pretvezo, da so gospa in njeni otroci zaradi zdravja potrebnih morskop kopeli. Potem je Maret ostal v Trstu kakšni dve leti, dokler ni naposled izprosil pomilostitve, narkar se je vrnil v domovino.

Pregnanstvo ju je zblížalo

Na prav nenavaden, pa dramatičen način so se križala pota velikega Korzičana in pa Andréa Ponsa, grofa de Rio. Grof de Rio je bil prvotno Napoleonov sovražnik, a ko je bil cesar po uničujoči bitki narodov pri Lipskem poražen in pregnan na Elbo, je na otoku našel svojega nekdanjega nasprotnika, ki se je bil medtem udopil tu kot skromen ravnatelj nekega rudnika. Sorodnost usod je zblížala moža in Napoleon je v grofu našel zvestega privrženca, kakršnih je imel malo v življenju. Ko so ga pozneje neurejene razmere v Franciji zavedle, da je dne 1. marca 1815 zapustil Elbo in še enkrat poizkusil vojaško in državniško srečo, je vzel tudi grofa de Rio s seboj. V Parizu so Napoleona sicer toplo sprejeli, a sto dnevno vladanje je kmalu sledil Waterloo. Grofa de Rio je bil Napoleon medtem imenoval za prefekta v Lyonu. Po končnem porazu, ki je Napoleonu dodelil pregnanstvo na Sv. Heleni, je bil tudi grof pregnan. Najprej je iskal zavetja v Gorici, nato pa v Trstu, kjer je bival od 1818. do aprila 1819. Pozneje je tudi grof de Rio dosegel v svoji domovini še visoka državniška mesta.

Usoda dveh generalov

General Arrighi, vojvoda Padovanski, ki je bil nečak Leticije Bonaparte, je v avgustu 1816. dobil dovoljenje, da se za nekaj časa nastani v Trstu. Prišel je s svojo soprogo, ki ji je bilo komaj 24 let

O geopolitičnem položaju Hrvatske Prstor med Muro, Dravo, Donavo in Savo je od nekdanj spadal k balkanskemu zaledju

V številki od 26. oktobra prinaša v nemškem jeziku izhajajoči hrvatski tednik »Neue Ordnung« zanimiv članek dr. Nikole Peršića o geopolitičnem položaju Hrvatske. Zaradi aktualnosti ga v izveščku objavljamo.

Noben del sveta ni imel tako spremenljive usode v zgodovini šlovestva kakor Srednja Evropa, a še posebno n'en najvažnejši del Podunavja. Ta dežela je pretežno ravnica in je, na vse strani odprta, naravnost vabila vsakogar v svoj objem ter se tako izpostavljala velikim spremembam. Skoro vsi pomiki raznih evropskih in azijskih ras in narodov so šli skozi ta prostor in pustili več ali manj vidne sledove v pozitivnem ali negativnem smislu. Še danes so na tem prostoru naseljeni razni narodi, več ali manj sličnih in tu tam tudi znatno različnih kultur, nacina življenja in gospodarskega razvoja. Glavna naloga tega izredno važnega dela sveta je, da je prehodni prostor med posameznimi deli Evrope, a kar je še važneje: posrednik med Evropo in Azijo. Narodi, ki so se tu naselili in se v pretežni meri opredelili za zapad, imajo važno in težko nalogo, da na tem prehodnem prostoru ublažujejo nasprotstva, ki se pogosto javljajo v življenjskem pojmovanju vzhoda in zapada in da od vsega, kar jih v življenju zateče, sprejmejo samo dobro in koristno.

Kakor je najvažnejši faktor za geopolitične celote navadno zaprtje morije ali del morja, tako je reka Donava os in glavni faktor Podunavja, katerega dolžina znaša 2860 km, njegovo poročje pa obsega 817.000 km². Z izgradnjo kanalov posebno zveze z Renom Labo in Vislo in v bližnji bodočnosti; verjetno tudi z Jadranskim morjem, bo Donava postala najvažnejša prometna črta za notranjo plovo v Evropi. Rečni sistem Donave spaja v prometnem pogledu alpske, sudeške, karpatske in balkanske dežele in teče skozi dve važni evropski nižini, Panonsko in Vlaško. Različna etnična, kulturna in gospodarska področja so po Donavi združena v večjo geografsko celoto.

Prvi del, odnosno gornji tok Donave sega od izvira v Schwarzwald do Bratislave. Najprej teče reka po goratih krajih nato po Bavarski visoki planoti in skozi razne soteske med Alpami in Češkimi masivom v Tullnsko in Dunajsko kotlino. V srednjem delu teče Donava po Panonski nižini in v soteski pri Zeleznih vratih prehaja v tretji delu teče Donava po Panonski nižini in v jem večjem delu zaprta z gorami Karpatovskega in Balkanskega pogorja. Često se napačno poudarja, da je Panonska nižina med Karpati, Alpami in Dinaridi idealno zaprta geopolitična celota. Če pa si stvar natančneje ogledamo in premostrimo, bomo nedvomno opazili, da je geografska celota samo z ozirom na geološki postanek in razvoj in v neki meri tudi z ozirom na obliko al; vsi ostali zemljepisni in geopolitični činitelji pa govore nasprotno.

Panonski prostor hrvatskih dežel teži med Muro, Dravo in Donavo na eni in Savo na drugi strani ter tvori tako zvano medrečje omenjenih rek. Kot del velike Panonske nižine je hrvatsko medrečje na vsak način z njo povezano. Glavna panonska reka Donava, ki teče sredi tega velikega prostora, se tega medrečja dotika samo na kratkem vzhodnem delu. Dejstvo, da se reke Mura, Drava in Donava s svojim tokom samo dotikajo hrvatskega prostora, je vzrok tega, da je to medrečje v teku zgodovinskega razvoja kazalo svoje

in je bila visokega aristokratskega pokolenja. Bila je zelo bolna in je dne 14. junija 1817. umrla v hiši št. 6 v ulici Sv. Nikolaja, ki stoji še zdaj. Pokopali so jo bili na starem pokopališču pri Sv. Justu, a njena grobnica je zdaj porušena. Soproga je še po njeni smrti ostal v Trstu, kjer se je predajal raznim finančnim špekulacijam. Njegov sin, ki mu je bilo takrat 3 ali 4 leta, je pozneje postal minister Napoleona III. in bonapartistični poslanec v tretji republiki. Vsem tem znamenitim bonapartistom bi bilo treba pristeti še generala Macdonalda, ljubimca Karoline Murat, s katero je pozneje sklenil na tistem zakon. Karolina Murat je v Trstu sprejemala številne obiske, med katerimi so bile tudi grofica Leticija Pepoli s sinčkom Joahimom, ki se je pozneje udeležil borbe za zedinjenje Italije in je bil v diplomatski službi Viktorja Emanuela II., madame Recamier, ki je nekaj let veljala za najlepšo žensko Pariza, in pa grofica Ana Potocka iz znamenite rodbine starih poljskih zlahčev.

Macdonald

posebnosti tako v narodnem kakor v državno-političnem pogledu.

Pri prvi organizaciji panonskega prostora za časa rimske države je bila na obeh straneh reke Drave pokrajina Panonija, to je že tedaj omenjeno medrečje dobilo svoje lastno ime Donja ali Savska Panonija. Bila je deljena od Gornje Panonije, ki je obsegala ves ostali prostor današnje zapadne Madžarske. Zemljepisna posebnost medrečnega dela velikega bazena je tedaj prišla do izraza že pri prvi ureditvi tega prostora za časa rimske dobe. Na drugi strani pa je ta prostor po rekah Dravi, Savi in njihovih pritokih Muri in Kolpi povezan z alpskim prostorom in prebivalstvom, ki tam prebiva.

Še drugo važno posebnost panonskega medrečja je treba naglasiti. Meje Dolnje Panonije z ostalim panonskim bazenom na severu so bile začetane po tokovih rek Mure, Drave in Donave, dočim na drugi strani proti severozapadnemu balkanskemu prostoru, kjer se je tedaj nahajala rimska pokrajina Dalmacija, ni bila mejna reka Sava, ampak je šla meja od Karlova preko Banjaluke do Zvonika. To značilno dejstvo dokazuje, da je bilo panonsko medrečje krepkeje povezano s severozapadnim Balkanom in ga zato lahko smatramo kot njegov prostorni podaljšek. Ista politična povezanost panonskega medrečja z balkanskim ravnišo se je pokazala tudi pri naselitvi Hrvatov, ker je tudi tedaj posavska Hrvatska obsegala po leg medrečja tudi severni del Bosne in južne Hrvatske. S tem v zvezi je tudi dejstvo, da sta bili na Savi, odnosno na stičišču teh dveh ravnin glavni mesti te celote: Sisak na zapadnem delu in Mitrovica na vzhodnem ki imata oba svoje zgodovine že iz rimski dobe.

Sava je prometna dolinska reka in veže dve enaki ravnici — hrvatsko-savonsko in bosensko. Dejstvo morfološke enakosti in politične povezanosti med obema ravninama potrjuje tudi narodna sorodnost prebivalstva. Nikdar v zgodovini v Panonskem bazenu čeprav geomorfološke predstavlja celino, ni stanovala narodnostno enotno prebivalstvo. Na drugi strani pa je v medrečju vedno živelo prebivalstvo iste narodnosti kakor v balkanskem zaledju in so bile njegove vezi s prebivalstvom čez Muro Dravo in Donavo le rahle.

O ženskah

Tudi Schopenhauer, stari nemški filozof in godničar, je priznal: »Brez žensk bi bil začetek našega življenja brez pomoči, njega sredina brez užitka in njega konec brez tolažbe.«

Kadar so Kantu priporjavljali, naj se oženi, je rad ponavljal staro rečenico: »Oženi se je dobro, toda ne čeniti se je boljše.« — Toda Kant sam je nekoč dejal: »Mož je ustvarjen, da vlada naravi, ženska pa, da vlada možu. Za prvo je potrebno mnogo moči, za drugo mnogo spretnosti.«

Heinrich von Treitschke je zapisal v svojem delu »Politika«: »Moč prave ženske je njena genialnost in razumevanje. Zato zmerom opažamo da so imeli vsi — bodisi v dobrem, bodisi v slabem — pomembni možje tako močno vplivno na žensk in so prav v odnosu z njimi pokazali največje in najplemenitejše, kar je bilo v njih.«

Ne pozabite na pravočasno obnovo naravnine

Novi proračun novomeške občine

Znatno povečanje izdatkov — Doklade povečane za 15 %

Novomeška mestna uprava je izdelala osnutek občinskega proračuna, proračuna ubožnega sklada, veterinarskega sklada, turističnega sklada ter vodovoda in elektrarne za leto 1942. Načrt je bil te dni na občini razgrnjen meščanom v ogled.

Redni proračun izkazuje 997.830 L izdatkov in dohodkov ter je za 150.390 L višji od lanskega. Osebnih izdatkov znašajo 156.410 L (povišek za 47.402,06 L), materialni izdatki 841.420 L (povišek 102.988,42 L), izdatki veterinarskega sklada 8.800 L (primanjkljaj 1460 L), izdatki ubožnega sklada 56.000 L (povišek 37.907,20 L), dohodki mestne občine na dokladah 162.069 L (povišek 13.204,38 L), na trošarinah 351.000 L (povišek 165.940 L), na takсах 87.451 L (povišek 63.002,10 L), od občinskih posestev in podjetij 454.301 (primanjkljaj 13 tisoč 935 L), razni dohodki 30.460 L (povišek 19.951,10 L), dohodki veterinarskega sklada 8.800 L (primanjkljaj 1460 L) in dohodki ubožnega sklada 56.000 L (povišek 37.907,20 L). Nov proračun v splošnem ne predvideva novih obremenitev razen povišanja občinske doklade na vse državne neposredne davke od 60% na 75%.

V osebnih izdatkih je povečan proračun zaradi splošnega povišanja plač občinskim uslužbencem in delavcem ter zaradi namestitve tolažbe (4560 L) in šoferja (6840 L), odpadi pa so med drugim izdatki za pokojnino (6000 L). Pri materialnih izdatkih je odpadel prispevek občine za protipilsko obrambo (11.400 L), amortizacija dolga za kopalnice (36.480 L) in prispevek za vzdrževanje 20 ubožcev (20.140 L). Občutno povišali pa so se izdatki za gradnjo,

vzdrževanje in popravilo občinskih cest in mostov in sicer od 14.060 L na 53.353 L ter izdatki za gradnjo, vzdrževanje in popravilo občinskih zgradb od 14.036 L na 57.500 L. Povišanje prve postavke je zaradi predvidenih večjih cestnih del in izostanka prispevka za ljudsko delo, druga postavka pa je morala biti zvišana zaradi predvidene prenovitve dvonadstropne občinske stanovanjske hiše na Ljubljanski ulici. Za gradnjo sportnega prostora je predvidenih 7000 L, za gradnjo kopalnice pa 70.000 L in sicer se bodo za ta denar najprej zgradile kabine ob Loki. Skupni izdatki in gradbeni stroki znašajo 215.453 L in so za 165.146,02 L višji od lanskega, kar obeta, da bo občina v novem letu prav pridno gradila. V partiji občinskega gospodarstva in občinskega podjetja tvori glavni postavki vzdrževanje vodovoda 120.000 L in vzdrževanje elektrarne 195.830 L, ki sta ostali v razmeroma isti višini kakor v prejšnjem proračunu.

Med dohodki bo prineslo zvišanje občinskih doklad na neposredne državne davke povišek 13.204,38 L, trošarina povišek 165.940 L, trošarina na električni tok 40 tisoč L, sejmarina in tržnina 80.000 L (povišek 57.200 L), občinski vodovod 120 tisoč L, elektrarna 195.000 L in odkupnina ljudskega dela 20.000 L. Veliko zvišanje pa pomeni za proračun hrana za ubožce, ki se je povišala za 9.800 L in vzdrževanje ubožcev pri oskrbnih strankah, ki se je zvišalo od 228 na 2736 L. Skupno bo občina morala v prihodnjem letu vplačati v ubožni sklad poleg vplačila za oskrbovanje ubožcev 16.500 L še poseben prispevek 36.100 L.

Dve Karelijiji

Ko se je v zvezi z borbami za sovjetsko Karelijo pred kakšnim poldrugim mesecem zmerom pogosteje javljalo v finskiem dnevnem tisku ime mesta Aunus, so se evropski čitatelji zamenjali, kje to mesto leži. Ime Aunus ni bilo zabeleženo na nobenem evropskem zemljevidu. Šele polagoma je bilo mogoče ugotoviti, da je Aunus istoveten z rusko gubernijo Olonec zapadno od Ladogskega jezera, ali vsaj tistega dela gubernije, ki ga iz narodno-političnih razlogov lahko prištevamo Finski.

Aunus je — kakor skoraj vsa Karelija — precej redko poseljena, gozdната in jezerska pokrajina. Poleg Olonce in Petroskija ob Oneskem jezeru ta pokrajina ne premore nobenega mesta, pač pa šteje nekaj pomembnih industrijskih naselbin in tržišč. Najvažnejša, prav za prav edina industrija Karelije je predelovanje lesa s številnimi žagami ter tvornicami celuloze in papirja. Za vzhodnokarelijske naselbine je značilno, da po navadi nimajo nikakega središča ter se milje in milje daleč vlečejo v dolžino. Mesto Aunus samo se razteza 30 km daleč. Tvori jo ga nepregledna skladišča lesa, med katerimi so zgrajene hiše in barake. Leta 1931 so v Aunusu nasteli 2000 prebivalcev, od takrat do danes pa se je številka po vsej priliki potrojila. So to večini industrijski delavci, ki so jih v tedaj poljedelstvo in vrtnarstvo v samih industrijskih središčih na prav lepi višini.

Seveda pa med tem omejenim prebivalstvom natisli na marsikateri kalmiški obraz številno so zastopniki Ukrajinci in Belorusi, Tatarji in »specialisti« iz Moskve, ki so se pomešali med domače delavce, odkar je Karelijska sovjetska republika leta 1935 izgubila svojo kulturno avtonomijo. Toda plast teh priselcev, med katerimi je bilo tudi mnogo političnih pregnancev, je ostala tanka, zakaj tuje se težko privadijo ostremu podnebnju in težkemu delu v gozdovih. Tako večina prebivalcev v Aunusu obvlada finski jezik. Finsčina je bila že v sovjetski Kareliji uradni deželni jezik, v katerem so se tiskali tudi nekateri listi. Poznavalci zgodovine teh krajev pa se ne čudijo, da smatrajo Finci tudi vse ozemlje okrog reke Zvir, ki so jo nedavno tako pogosto omenjala vojna poročila s severne fronte, za svoje kulturno območje.

Vsa severna Rusija tja do Urala je bila v sred veku poseljena po finskih plemenih. Način gradnje starih, trdnih kmečkih domov izbruh v živinorej in način, kako v teh krajih kmetje se dandanes družijo

gozdno gospodarstvo s pastirstvom, spominjajo na davno preteklost, le ljudje so bili že pred stoletji rusificirani. Vzhodnofinske naselbine, ki so se raztezale tja do Bega morja, so v drugi polovici srednjega veka spadale v območje republike Novgorod. V Novgorodu so podložna karelijska plemena pošiljala svoje davke v obliki dragocenih krzen, preko Novgoroda so se stekale vse njihove zveze s širokim svetom. Iz Novgoroda pa so jim misijonarski menihi prinašali tudi pravoslavno vero. Medtem ko so današnji Finsko švedi v treh velikih vojnih pohodih pokristjani in jo podvržili rimski cerkvi, prednje čete ruskega prodiranja nikoli niso prestopile zapadne karelijske meje. Zapadna Finska je stoletja ostala pod švedskim vodstvom v ostrem sovražstvu s Karelijo, ki je pripadala Novgorodu.

Viborg, ki je bil po tretji švedsko-finski vojni zgrajen kot trdnjava in tržišče na meji med obema, je imel nalogo švedom in Hansi v prid pritegniti tudi velik del trgovine s krznom, ki je bila iz »Karelije« nejevarnih usmerjena v Novgorod. Kravne borbe med plemeni, katerih početki segajo v praviljivo davnino, so se bile po samotnih vzhodnofinskih gozdovih, dokler nista švedsko kraljestvo na zapadu in carska oblast kot prevzemnica novgorodske dediščine na vzhodu organizirali modernih držav in po dolgotrajnih, težkih vojnah določili mejo. — Zapadnih in karelijskih Fincev torej ne veže neposredna skupnost zgodovine, temveč skupnost jezika in kulture. Do leta 1918. je bila »velika knježevina Finska« ruska dobaviteljica lesa, papirja in celuloze. Po finski osvobodilni vojni je ostala boljševiški Rusiji samo Sovjetska Karelija, katere lesna industrija je zato doživela hiter in velik porast. V zadnjih 10 letih je sovjetski del Karelije dobil tudi moderne naprave za izkoriščanje vodnih sil, ki predstavljajo veliko bogastvo. Leta 1935. so na Zviru, ki odvaža vode iz Oneskiga v Ladogsko jezero, zgradili električno centralo s kapaciteto 100 tisoč kilovotov. Naslednje leto so začeli z gradnjo druge, še večje centrale, ki je proti koncu leta 1939. torej ob izbruhu prve finko-sovjetske vojne, stopila v obrat. Od tod je Petrograd dobival svojo električno strujo.

Takrat se je že zdelo, kakor da se naj vzhodna Karelija polagoma povsem izloči iz finske narodne skupnosti. Toda finska volja po združitvi — tokrat prvi — vseh istokrvnih bratov v nacionalni državi je zmagala.

Dante trikrat po naše

Kako živo je bilo že od nekdaj zanimanje za italijansko kulturo med nami, nam priča tudi dejstvo, da je Dantejeva »Božanska komedija«, ki spada med največje stvaritve človeškega duha, doživela v našem slovnstvu kar večje število prevodov. Od očke Jovana Vesela-Koseskega pa do naših dni so se časi kajpak močno spremenili, a zdaj, ko so nove razmere povečale potrebo po znanju italijanskega jezika, bomo gotovo ustregli čitateljem, če jim nudimo priložnost, da z odličnim nestrnjenim umetninam v izvrznu primerjamo besedila treh naših prevajalcev.

Dantejev izvirnik

Canto primo.

Nel mezzo del cammin di nostra vita
mi ritrovai per una selva oscura,
chè la diritta via era smarrita.
Ah quanto a dir qual era è cosa dura
esta selva selvaggia e aspra e forte,
che nel pensier rinova la paura!
Tant'è amara che poco è più morte;
ma per trattar del ben ch'io vi trovai,
dirò de l'altre cose ch'io v'ho scorte.
Io non so ben ridir com'io v'entrai,
tant'era pieno di sonno a quel punto
che la verace via abbandonai.
Ma poi ch'io fui al piè d'un colle giunto,
là dove terminava quella valle
che m'avea di paura il cor compunto,
guardai in alto, e vidi le sue spalle
vestite già de' raggi del pianeta
che mena dritto altrui per ogni calle.
Allor fu la paura un poco quetta,
che nel lago del cor m'era durata
la notte ch'io passai con tanta pietà.
E come quei che con lena affannata
uscito fuor del pelago la riva,
si volge a l'acqua perigliosa e guata,
così l'animo mio ch'ancor fuggiva,
si volse a retro a rimirar lo passo
che non lasciò già mai persona viva.
Poi ch'ei posato un poco il corpo lasso,
ripresi via per la piaggia diserta,
sì che 'l piè fermo sempre era 'l più basso.

Ed ecco, quasi al cominciar de l'erta,
una lonza leggiere e presta molto,
che di pel maculato era coperta;
e non mi si partia dinanzi al volto,
anzi impediva tanto il mio cammino,
ch'io fui per ritornar più volte vòlto.
Tempera del principio del mattino,
e 'l sol montava 'n su con quelle stelle
ch'eran con lui, quando l'amor divino
mosse di prima quelle cose belle;
sì ch'è bene sperar m'era cagione
di quella fiera a la galletta pelle.
Ora del tempo e la dolce stagione;
ma non si che paura non mi desse
la vista che m'apparve d'un leone.
Questi pareva che contra me venesse
con la test'alta e con rabbiosa fame,
sì che pareva che l'aere ne temesse.
Ed una lupa, che di tutte brame
sembrava carca ne la sua magrezza,
e molte genti fe' già viver grame.
Questa mi porse tanto di gravezza
con la paura ch'usciva di sua vista,
ch'io perdei la speranza de l'altezza.
E qual è quei che volentieri acquista,
e giunge 'l tempo che perder lo face
che 'n tutt' i suoi pensier piange
e s'attrista;

tal mi fece la bestia senza pace,
che, venendomi incontro, a poco a poco
mi ripigneva là dove 'l sol tace.
Mentre ch'io ruina in basso loco,
dinanzi a li occhi mi si fu offerto
chi per lungo silenzio parea fioco.
Quando vidi costui nel gran diserto,
»Miserere di me« gridai a lui,
»qual che tu sie, od ombra od omo
certo!«

Jovan Vesel-Koseski

Pervi spev.

Obseg: Pervotnimu v gojzdu zmoten
pevic. — Troje divjih zverin. — Vergil k
potovanju vabi.

Na sredi bil sim našiga življenja
Prestrani v gojzd zašel mračivne hoste,
Naravno pot je krila megle tenja.
Kak bil je gojzd i tmine v njemu goste
Načrtati bi bilo pretežavno,
Spomin je nanj ovre mi sodbe proste.
Gorjup spomin! podoba smerti ravno,
Zbog blažja pa ki tam je me dospelo,
Bom videnja narisal toče glavno.

Ne pomni več, kak djanje je pričelo,
Po dremlu clo sim zmešan bi te dobe,
Se mračiti mi krogama je jelo.
Ko prišel sim potem na berda robe,
Kjer prenehá omenjena dobrava,
ki terla mi je z grozo serca globe;
Gledaje gor zapazim de mu glava
Je svitla vsa blešobe iz planeta,
Na vsakim ki je potu vodila prava.

Pojenjatj takrat mi strah obeta,
Ki serce tak mi vil je noč prestano,
De bila skor zavedba mi je vzeta.
Ko kter otet iz viht na zemljo znano
Se plašno v tok ozre valov gromčih,
Kjer mnogo groz mu bilo je nagnano;
Tak duh je moj, plen čutov se vertčih,
Sternel okrog, strani gledaje čudne,
Iz kih še ni se vurnel kter živečih.

Po kratkimu počitku noge trudne
Na novo vprej, je hodba bila taka,
Globežij zmír stopala de so mudne.
Nenadoma mi zver nasproti priskaka,
Risena je, nog jadernih zverina,
Ki brezasta ji krogoma je dlaka.
Je bila všeč ji moja tak bližina,
De skor mi je overla spešno hojo.
Uništila namembo želj in čina.

Prizgal je dan bil ravno baklo svojo,
In s tistim spet je zvezdami na višo,
Ki kazale so svetlo krasno bojo,
Ko stvarnik je snoval te čudne bliše;
Sim upal zver ujeti s kožo šarno,
Je zdelo se, de bližjo mojo iše.
Me veselil je svet i vreme parno,
Pa rana to je nova koj zakrila,
Zagledal sem, da lev me pazi žarno.
Do mene mu je želja vidno bila,
Mi gladno je pretil z glavó visoko,
Tak de o tem je zrače groza vila.
Volkjnost mi nasproti zijá široko
Poznešnosti i glada je prilika,
Ze družih več je ranila globoko.

Ta vsih strahot in stiska mi je slika,
Mi vgasnula je bila vsaka nada,
Dospeti verh, mi upanje se vmika.
Ko družba, ki koristi le bi rada,
Ak dojde čas, ki zgubo bi nagani.
Obupa clo i v bilke razpada:
Tak mene vil je v pusti britki zoni
O bližanju zverine strah, ki nudi.

Poišem de zavetja v niže loni.

In glej, navzdol ko noga se mi trudi,
Prispě mi sprot nenadoma oseba,
Ki glas hripav je puhala iz grudi.
O vidu tem primora me potreba,
Zakličem de: Usmili se, te prosim,
Ak človek si, al tenja le iz neba!

Dr. Josip Debevec

Dni naših polovica je za mano
bila: tu znael sem se v temni lozi —
zgrešena prava pot in vse neznano!
Bila takó je gosta skozinskozi
ta loza, pa zaraščena in silna,
da v mislih nanjo že se združnem v grozi.
Bridkost iz nje izvira mi obilna;
a tudi sreče vir se mi je javil
ondi in druga čuda neštevila.

Ne vem, kakó da sem se tja napravil;
bilo gotovo v spanju je globokem,
ko pravo, desno pot sem bil ostavil.
Stojim ob griču slednjč nevisokem:
bil konec tam je loze in doline,
ki v strahu že pred njó sem bil žestókem.
Pogledam kvišku: griča so hrbtine
zlatili žarki onega planeta,
ki vsakega prav vodi skozi tmine.

Bila mi zdaj bojazen je odvzeta,
ki v srca dnu mi je sedela bleda
vso noč, ki sem prebil jo poln trepeta.
Kakor se oni, ki valov ga zmeda
zalóti, pa hropeč priplava k bregu,
obrne ter v valove gleda, gleda —
takó se je moj duh, ker se na begu,
ozrl nazaj, pa meril je goščavo,
ki ni je poti prave nje obsegu.

Za hip izmučen padem tja na travo;
a brž na pot in v reber osamljeno!
Krepkó sem se prestopal na višavo.
Pa glej! kjer jamem dvigati koleno,
preži mi gibčen ris — razdalja mala! —
imel je dlako s pegami škropljivo.
In ni se me zverina le ne bala,
ampak mi drzna pot celo zastavi,
takó da bézati me je že volja gnala.

Bilo je jutro v vsej pomladni slavi
in vzhajalo je sonce v znamenju ovna,
ki v njem je stalo, ko je Bog v ljubavi

telesna bitja stvoril in duhovna.

Ze upal sem, da name nima gneva
ta zver, veselopisana, čaróvna,
zbog letne dóbe in zbog ure dneva.
Prezgodnji up se je slabó obnesel:
ker koj prestraši me prikazen leva,
ki glavo je pokonci, zdi se, nesel
in zri vame je tak jezno,
da zrak pred njim, se zdi, je tresel.
Privleče se volkulja se oprezno
Vsa mršava in suha od pohlepa,
ki mnoge je pahnila v bēde brezno;
strahota, nje oči je bila srepa
takó, da sem zaklical iz obupa:

»Tja gor na vrh najbrž ne pridem zlepa!«
Kot on, ki novce grabi, kup vrh kupa,
če času zljubi se, mu kup podreči,
trpinči svojo dušo in jo trupa —
tak zver se posreči, mir mi vzeti
in bližajoč se mi, me je počasi
tja rinila kjer sonca luč ne sveti.

A ko nízol pomikam se po jasi,
se mi prikaže nekdo ter v daljavi
se hripavo — bil dolg molk — oglasi.
Brž ko uzrem ga v veliki puščavi —
»Usmiljenje z menoj!« zakličem milo,
»kdo si, le senca ali človek pravi!«

Oton Župančič

Na sredi našega življenja poti,
zablodim v gozda temnega goščavo,
ker ravno sem stezo izgrešil v zmoti.
Joj, dopovedati z besedo pravo,
strahoto v grozni gozdu tej divjini,
ke lo pomislim nanjo že se težavo.
Le smrt podobna tej je bolečini,
a da bi spas vam svoj povedal zvesto,
reči naj druge obnovim v spomini.

Ne vem, kako zašel sem na to mesto,
tako je omama bila me prevzela
ob času, ko sem pravo pustil cesto.
Potem pa, ko je moja pot dospela
pod grič, ki je zapiral kraj doline,
kjer bila groza mi srce objela,
ozrem se kvišku in njega strmine
že bil je tiste zvezde žar obsegel,
ki vodi ga naravnost, komur sine.
Tedaj mi skorajda je strah odlegel
ob luči tej po tej nezdodni noči,
ki z mrakom mi je bil na dušo legel.
In kakor, kdor ušel je morja moči,
še strahoma z obrežja se ozira,
upehan po vodi navaljujoči,
tako moj duh nazaj oči upira,
še zbehan ves, v sotesko tja odljudno,
kjer vsako živo bitje bedno shira.
Za silo si telo spočinem trudno,

Zakaj se sovjetski vojak bije na življenje in smrt

Pod tem naslovom je tržaški dnevnik »Le ultime notizie« objavil pred dnevi izčrpano, zanimivo študijo, ki jo zaradi aktualnosti prinašamo v prevodu tudi našim čitateljem.

Un gruppo di prigionieri di guerra sovietici — Skupina sovjetskih ujetnikov

Ves svet se z začudenjem vprašuje, kakšni so prav za prav motivi, da se sovjetski vojaki bore s tako obupno srditostjo in vztrajnostjo.

Sužnost in fatalizem

Če hočemo točno in gotovo odgovoriti na to vprašanje, si moramo biti najprej na jasno o tem, kaj je bil nekoč ruski in kaj je danes sovjetski vojak. Ogromno ozemlje, ki obsega velik del Evrope in Azije ter se dandanes imenuje Zveza sovjetskih republik, se je v teku stoletij oblikovalo z avtojevalnimi vojnami, katere je omogočala predvsem absolutna nacionalna neodpornost ljudstev, ki so si jih bili carji podvrgli drugo za drugim.

Toda ruski narod sam je dolgo živel v najtrši sužnosti, zlasti v stoletjih sužnosti pod Tartari, ki je bistveno prekrasila značaj ruskega naroda. Ruski narod tvorijo v glavnem preprosti, neuki kmetje, ki jim je ta sužnost privzgojila neko lahko gnetljivo ravnodušnost nasproti vsemu, kar se dogaja, ki jo po navadi označujemo kot fatalizem. Samo te duševno dejstvo nam daje razumeti, kako se je mogel ta mozaič narodov, ki si je po navadi dajal ime Rusija in se danes imenuje Sovjetska, v teku stoletij privaditi na to hlapčevsko podvrženost, ki ga napravljala sužnostnega, da vsako tudi najbolj surovo, nečloveško tiranijo, ki si jo more predstavljati, prenaša kot neizbežno usodo. Lik, kakršen je Ivan Grozni, bi bil v njegovih dobi v vsakem evropskem predelu povsem nedoumljiv anahronizem v Rusiji pa je bil pojav ki se nikoli ni zdel izven normale. V očeh morano imeti ta zgodovinski razvoj, če hočemo v jedru razumeti pasivno miselnost, ki označuje ruskega vojaka in ga napravi slabega napadalca, pa velikega branilca.

Bitke, ki so jih razne vojske bile proti ruskim ljudstvom, so bile zmerom med najbolj krvavimi, ki jih poznajo zgodovina, zlasti strašna spopada pri Zorndorfu in Kuipersdorfu, kjer se je Friderik Veliki v sedemletni vojni z njimi spoprijel. Napoleon sam si je v vrsti svojih številnih bitk zapomnil borbo pri Borodinu med najbolj

krvavimi, kar jih je doživel kot vojskovodja, in nadvse krvave so bile tudi borbe pri Mazurskih jezerih na začetku prejšnje svetovne vojne. Boljševiška revolucija l. 1917. je napravila konec ruskomu vojaku in ustvarila sovjetskega, ni ga pa spremenila v osnovnih potezah njegove duševnosti. Tudi židovska klika, ki je bila v revoluciji in po revoluciji na vodstvu, je osnovne značilnosti ruskega vojaka izkoristila za lastne namene. V pravilnem prepričanju, da je bila obrambna moč ruskega vojaka predvsem v njegovem zaupanju v številu

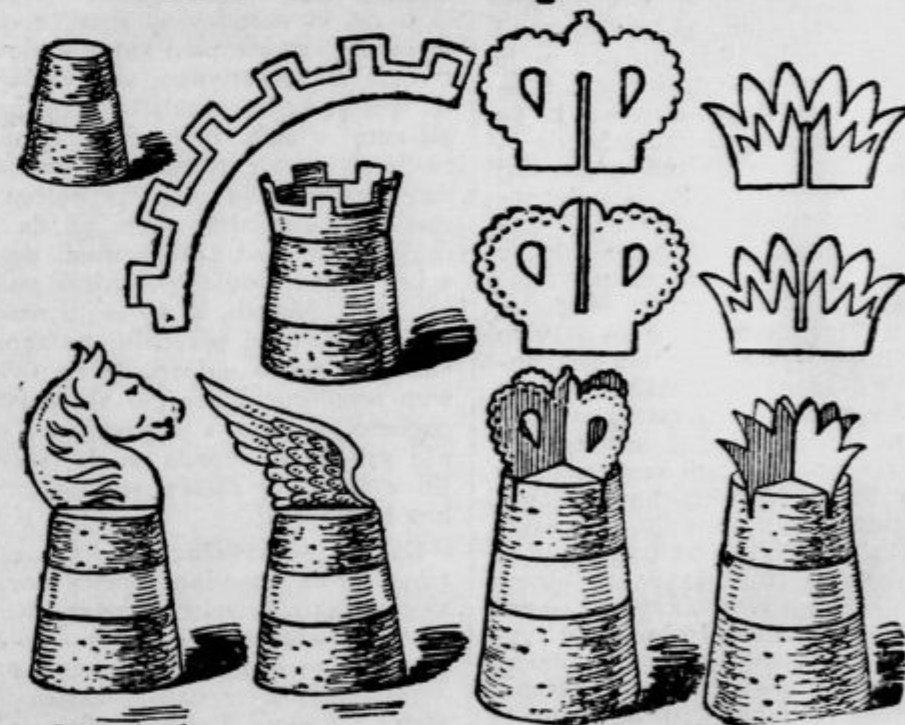
potem uberm pot naprej in više
čez pusto reber spejem nezamudno.
A kjer se klanec bolj strmó zaviše,
pard skočen in gibán mi gre nasproti.
vse polno lis mu gladko dlako piše;
ne umakne se očem, ne gre mi s poti,
ko hočem dalje, mi stezo zastane
in misel, naj se vrnem, se me loti.
Bil prvi čas je jutrá ure rane
in sonce vzhaja, z njim vse zvezde jasne
kot takrat, ko od ljubezni so prižgane
čez svod se prvič potočile krasne;
in v srcu so mi zagorele nade,
da zveri pisani pohota vgasne
v milini ure, letne dobe mlade,
a komaj zveselim se malo sreče
s podobno novo nov me strah napade:
tam se mi bliža lev, visoko meče
glavó kuštravo lačen je do gneva,
in kakor da sam znak pred njim trepeče,
in z njim volkulja proti meni zeva,
v suhoti svoji z zlostjo vse nabit,
od nje prišla je v svet že mnoga reva.
In zopet mi je duša vsa pobita,
strah me prevzame, up mi omahuje,
da bi dospel do vrha in do svita.
In kakor mož, ki rad blago vzmožuje,
ko izgubo mu prinese huda doba,
v vseh svojih mislih plače in toguje,
tako prevzela mene je grenkoba,
ko zver poganjala me je pred sabo
nazaj v globino, kjer molči svetloba.
In ko tako umikam se ji v grabo,
uzrem nekoga, kot bi mu beseda
po dolgem molku se glasila slabo.
In komaj da mi ga oko zgleđa,
»Pomaga!«, kriknem v silni mu pustini,
»kaj si, živ človek ali senca bleđa.«
»Več nisem človek, to sem bil v davnini,
Lombarda zoven mster in očeta;
iz Mantove oba po domovini
Sam raje sem sub Julio, zadnja leta.
vrstnik Avgustu, takrat še v prevari
bila je Roma za malike vneta.
Bil sem poet in moj tunek je stari
verní Enet, ki je ušel propasti,
ko Trojo upepelili so požari.
A ti, kaj hočeš spet v nezgode pasti?
zakaj ne stopiš na goro veselo,
kjer je izvor in vzrok vsakteri slasti?«
»O, to si ti, Vergil, si tisto vrlo,
ki preboga blagolasje lije?«
sem vzklíknil, srca pa mi je palil čelo.
»Častita luč, ki dugim pevcom si je,
povrne trud mi zdaj, ljubezen vdano,
ki z njo častil sem tvoje poetje.
Vodnik si moj, od tebe sem izbrano
prejel lepoto sloga in jezika,
da zdaj ime je moje svetu znano.
Pomozi mi, modrosti vzor in dika!
poglej to zver, kako se predme stavi,
da se v trepetu noga mi odmika!«

in množico, je tudi v duši novega sovjetskega vojaka gojila ta fanatizem števil, ki je bil na drugi strani tudi povsem v skladu z židovsko materialistično koncepcijo, ki zanikuje duha.

Stroji in mase

Duhovna sila, ki je bila že poprej močno potisnjena v ozadje, se je zdaj povsem umaknila, da napravi prostor sili materije, številu mase. Tako so v zadnjih 20 letih nastale vse te neizmerne vojske letal, tankov in topov, ki naj bi ustvarile živce in notranjo silo armade komunizma. Štirideset milijonov ljudi je moralo v teku teh 20 let žrtvovati svoja življenja, da so pomagali

Kako si sam napraviš šah

Šah je zanimiva in obenem poučna igra, zato je razširjena in priljubljena v vseh slojih prebivalstva. V naslednjem prinaša-

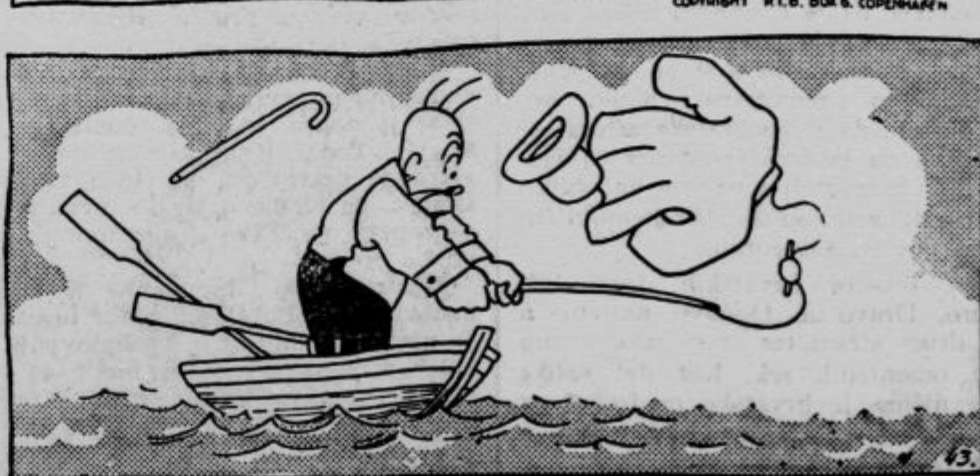
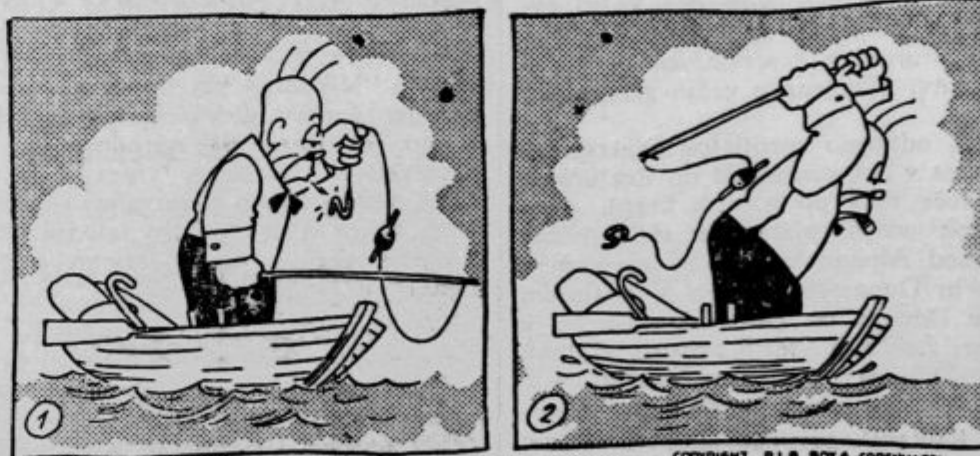
ustvariti ogromno Stalinovo vojsko, znameniti »sovjetski valjars«, ki naj bi utrl cesto za razširitev komunizma po Evropi. Milijoni in milijoni delavcev, novih sužnjev dela, so delali, delali, delali in umirali, ne da bi bili trenili z očesom, v najbolj brutalnih in nečloveških razmerah, povsem fatalistično. da ustvarijo te strahotno vojno mašino, potrebno za zmago proletariata. — Hkrati je temeljita in podrobna notranja propaganda fanatizirala množice preostalih, jim vcepjala podžigajoči strup sovražstva proti kapitalističnim ali fašističnim državam — takrat so mednje šteli tudi še Anglijo in Ameriko — jim vlivali tisto okrutno, zadržano silo, ki naj bi planila na dan, kadar bo udarila ura svetovne revolucije. Stotine in stotine filmov, predavanj, gledaliških iger romanov, novel in pesmi so leto za letom povlečevale nepremagljivo rdečo armado, svojo propagando so potresale s frazami o bratstvu ljudi, preprosti množici so slikale strašne muke, ki bi jih moral pretrpeti vsakdo, če bi padel v roke eventualnega bodočega sovražnika, pripovedovale so o bednem življenju, ki ga žive delavci v drugih deželah in ki se tako močno razlikuje od življenja v »sovjetskem paradizu«.

Je pa še druga važna okolnost, ki pripravi rdečega vojaka, da se mora biti do zadnjega diha z obupnim pogumom. Znana mu je namreč usoda, ki je doletela njegove tovariše, kar jih je v prejšnji finski-sovjetski vojni padlo v ujetništvo. Po sklenitvi tako imenovanega moskovskega miru so se ti vojaki pač vrnili v sovjetski paradiz, a niso tam ostali dolgo, da bi uživali njegove dobrôte. V kratkem času so izginili vsi — na bolj ali manj skrivnostnih način — in dandanes živ krst o njih nič ne ve. Sovjetski državljani, ki se je bil že zdavnaj privadil na sistem GPU, je hitro razumel za stvar in zdaj se drži svojega spoznanja za vsak primer — in ta primer morda ni več daleč.

Tragična alternativa

Ujet tako v alternativo, da pade v borbi s sovražnikom ali pa brez sledu izgine v celicah GPU, če bi mu nezahvalna sreča naklonila povratek iz ujetništva, je v svoji preprosti, toda s tisto logiko, ki se ji reče nagon, oblagodarjeni duši čisto naravno sklenil: prav toliko je vredno, boriti se in drago prodati svojo kožo, kolikor je ta koža edino sredstvo, da jo rešim, če mi sreča pomaga. Med vsemi, ki se bore samo zato, kor ne morejo uiti tej strašni dilemi med življenjem in smrtjo pa jih je gotovo tudi nekaj — in morda jih je več, kakor se zdi —, ki so bolj ali manj prepričani, da se bore za obrambo svojega paradiza, v katerem se bolje živi kakor v vseh drugih kotih sveta. Nekaj jih je, ki so se opili do dna in ki verujejo vsakdanjim frazam komunistične propagande, da se je treba z orožjem in zobni boriti proti tiranom in fašističnim izkoriščevalcem, ki so napadli paradiz samo zato, da sodrugom delavcem odvzamejo vse pravice in užitke, ki jim jih je »bat-juska« Stalin priskrbel v teku štirih petlet.

Zdaj vam bo bolj ali manj jasno, zakaj se te horde milijonov, ki so v teku 24 let prepele nečloveške muke in so se izgubile v popolni duševni nemorali, neprestano obsepane z več ko 20 letno boljševiško propagando, zde tako odporne v obrambi z nohti in zobmi — podobna, proti kateri bi se vsak resničen Evropec uprl z vsemi svojimi močmi.

Adamson na ribolovu